

Les dues fugides

Les nombrosíssimes persones assetjades en els últims pobles republicans del sud-oest de la província de Badajoz només tenien dues opcions de fugida i totes dues amb risc: o bé anaven cap a l'est, per intentar arribar al territori republicà de la zona d'Azuaga i de La Serena, tot arriscant-se a passar per indrets que ja havien caigut en mans dels rebels i ser capturats, o anaven cap a l'oest i travessaven la frontera portuguesa, tot arriscant-se també a ser capturats i retornats a Espanya.

La primera opció va ser la majoritària, triada per set o vuit mil veïns a partir del 13 i 14 de setembre, a mesura que queien pobles com ara Burguillos del Cerro, Valverde de Burguillos, Fuentes de León i Segura de León. Ells i elles van integrar La columna dels Vuit Mil.

La segona opció, la de Portugal, més tardana i minoritària, la van triar a partir del 20 de setembre unes mil persones, veïnes dels pobles enganxats a la frontera, com ara Jerez, Oliva i Villanueva del Fresno, que van acabar essent coneguts com els Refugiats de Barrancos.

15
SEPT.

Salida de la «columna de los ocho mil» de Valencia del Ventoso

16
SEPT.

Ocupación de Valencia del Ventoso y salida de Fregenal de la columna

17
SEPT.

Ataque a la columna en La Alcornocosa

18
SEPT.

Toma de Fregenal y trampa de Fuente del Arco

19
SEPT.

Los supervivientes de la columna descansan en Valverde de Llerena

20
SEPT.

La columna llega a Azuaga

21
SEPT.

Huida desde Jerez de los Caballeros y Oliva de la Frontera a Barrancos

Assessorament: Francisco Espinosa Maestre, Candela Chaves Rodríguez (PREMHEX), Mercedes Almoril Calero (ARMHEX), Antonio López Rodríguez (AMECADEC), Manuel Vilches Morales (Asociación Memoria Histórica y Democrática Campiña Sur), Baltasar Mateos Ascacibar (Asociación Memoria Histórica y Democrática Campiña Sur), Ángel Hernández García (MORRIMER), José Ignacio Jiménez Gordón, y los historiadores, investigadores y socios de la Asociación para la Recuperación de la Memoria Histórica «José González Barrero» Carlos Alonso de la torre Merchán, José Alfonso Cardenal Galván, Cayetano Ibarra Barroso, Manuel Lima Díaz, José Manuel Lima Romero, Manuel Pintor Utrero, Francisco Javier Rodríguez Jiménez y Lorenzo Suárez González.

Disseny gràfic: Javier Remedios
Il·lustracions: Manuel García González y Cayetano Ibarra Barroso
Organització i documentació: Daniel Cupido Gracia
Traducció i gestió de l'exposició a Catalunya: Tina Merino Tena
Coordinació i textos: José María Lama

Zafra, setembre de 2023/desembre de 2024

Idea i organització

Dissenyada i organitzada per l'Associació per a la Recuperació de la Memòria Històrica “José González Barrero” de Zafra (Badajoz), l'exposició compta amb el finançament del Govern d'Espanya, de la Diputació de Badajoz i de l'Ajuntament de Zafra, i amb la col·laboració d'altres ajuntaments i associacions de memòria històrica d'Extremadura. S'emmarca en un projecte de recerca que pretén aclarir aquets fets i esbrinar la identitat del major nombre possible de víctimes L'exposició es un instrument de la pròpia recerca i pretén estimular la recollida de testimonis de familiars dels protagonistes. A més, és un vehicle per a la seva promoció i dignificació.

Qualsevol persona que conegui testimonis familiars pot comunicar-se amb l'equip de recerca al correu memoriahistoriczafra@gmail.com o al telèfon 648 856 752.

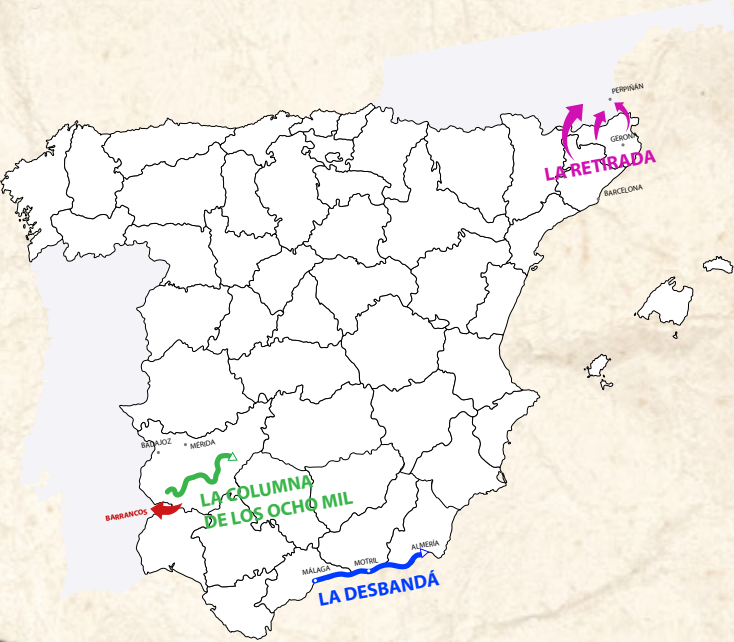
L'exposició sobre **La COLUMNA DELS VUIT MIL, El primer èxode de la Guerra Civil Espanyola** tracta d'uns fets passats el mes de setembre de 1936, quan milers de persones d 'Extremadura van fugir des del sud-oest de la província de Badajoz fins a Azuaga i la zona del sud-est, tot intentant d'escapar dels territoris que anaven caient en mans dels rebels franquistes i arribar a la zona republicana. Tot i que uns quants milers van assolir la seva fita, prop de dues mil d'aquestes persones van ser metrallades a mig camí per soldats apostats a les muntanyes, entre Reina i Fuente del Arco. Un centenar va caure sobre el terreny i la resta va ser portada a Llerena, molts dels quals van ser assassinats a aquesta ciutat i d'altres van ser retornats als seus indrets d'origen on van ser assassinats.

Itinerança

L'exposició va començar el 7 de setembre de 2023 a Fuente del Arco (Badajoz) el seu recorregut durant l'últim quadrimestre d'aquell any pel sud d'Extremadura, escenari dels fets que es comenten. L'any 2024 ha continuat la itinerància per altres punts d'Extremadura i d'Espanya. El 15 de setembre de 2024 l'exposició va tancar un primer cicle d'itinerància a Extremadura en tornar a Fuente del Arco on es va exhibir novament aprofitant la I MARXA COLUMNA DELS VUIT MIL que va concentrar unes mil persones en una jornada d'homenatge i reivindicació. El 13 de gener del 2025 es va presentar al Prat de Llobregat i el 28 del mateix mes es presentarà a la Galeria 5 de la Presó Model de Barcelona, on s'estarà fins el 28 de febrer.

» Fuente del Arco	» Montijo
» Burguillos del Cerro	» Segura de León
» Valverde de Burguillos	» Bodonal de la Sierra
» Jerez de los Caballeros	» Cáceres
» Medina de las Torres	» Ribera del Fresno
» Fregenal de la Sierra	» Zafra
» Valencia del Ventoso	» Monesterio
» Llerena	» Ribera del Fresno
» Villafranca de los Barros	» Villalba de los Barros
» Puebla de la Calzada	» Esparragosa de la Serena
» Campillo de Llerena	» Villanueva de la Serena
» Los Santos de Maimona	» Fuente de Cantos
» Zafra	» Fuente del Arco
» Feria	» Madrid
» Zafra	» Logroño
» Badajoz	» Bañuelos de Bureba
» Fuente del Maestre	» Mondragón
» Rivas Vaciamadrid	» Vitoria
» Valencia del Ventoso	» Pamplona
» Santa Marta de los Barros	» Cornellá
» Zafra	» Barcelona

El primer Èxode

La COLUMNA DELS VUIT MIL és el primer èxode de la Guerra Civil Espanyola i, tot i que amb un nombre menor d'implicats, és anterior a d'altres èxodes notables d'aquells anys, com ara la *Desbandà de Màlaga* a Almeria, de febrer de 1937, o la *Retirada final* per la frontera entre Espanya i França, el mes de febrer de 1939.

La columna de los OCHO MIL

Valdepeñas, octubre de 1936

LA PRIMERA FOTOGRAFÍA DE LA COLUMNA DE LOS OCHO MIL

Ha pasado por fotografía de *La columna* alguna otra, pero esta es la primera que con seguridad recoge la imagen colectiva de una parte de sus integrantes, aunque cuando ya habían escapado, por unos días al menos, del horror. Perteneció a Julián Indiano Matos, uno de los más de seiscientos vecinos y vecinas de Valencia del Ventoso que marchó con *La Columna de los Ocho Mil* y que acabó penando su compromiso político de izquierdas en el campo de concentración de San Marcos, en León, entre otras prisiones. Él escribió detrás de esta foto «Recuerdo de Valdepeñas. Año 1936». Uno de sus familiares, Lorenzo Suárez González, investigador histórico de Valencia del Ventoso, localizó tanto esta fotografía como otra similar en 2008, entre los recuerdos de Julián, y las ha cedido para esta exposición.

Las ampliaciones de la imagen en los detalles en los que se ve a algunos enarbolando periódicos han permitido identificar el del ejemplar al que corresponde. Se trata del *Mundo Obrero* del 5 de octubre de 1936. Como los periódicos que aparecen son todos de ese mismo día, la fotografía es posible que se hiciera coincidiendo con su reparto, esto es, el 6 de octubre, cuando llegó a Valdepeñas. Ese ejemplar estuvo dedicado a conmemorar la insurrección de Asturias del 5 de octubre de 1934 con motivo de su segundo aniversario.

